

Kako je velik naš brod

Kap. korvete Matušić Pavle - Split

Izgledalo je da će noćas uslijediti jedna noć odmora, međutim opet su karte prostrte u komandantskoj kabini i pozvan je motorist Vitlov. Znači iz IV. Pomorskog obalskog sektora dobili smo zadatak.

Crvenih, podbuhlih očiju spuštaju se braća Vitlov, Silvo i Jozo da pripreme motor. U prvi sumrak smo ostavili Kut, digli vez i isplovili iz Viške luke. More je već u luci srednje valovito, a prešavši otočić Host i izašavši na otvoreno

biti posjednuto. More od ocalnog sivog poprima sve crnije obrise. Polako pada noć, već se skoro gubi na horizontu kontura NB 7 »Enare« našeg drvenog brata koji plovi već danima na vezi za Biokovo. Sam na pučini crni se za nama slobodni Vis, prkosno strše njegove strme klisure — to za nama ostaje jedina naša sigurna baza, samo tamo nas štite naši topovi.

Za krmenim »protivkolcem« sjedi nišandžija Jakomin, nismo daleko, ali nije nam do razgo-

Maršal Tito u prvim danima osnivanja naše JRM daje uputstva za operacije čuvarima slobode mora

Naoružani Brod — 3 »Jadran« počinje posrtati na dugim i dosadnim valovima mrtvog mora. Ispred i iza nas drugi naoružani brodovi NB 8 i NB 4 odlaze na druge točke okupirane obale po operativnim zadacima.

Plovimo sjeverozapadnim kursem za Sjevernu Dalmaciju. Sve što nije u motoru ili za kormilom je na oružju, jer sve oružje mora uvijek

vora. Nije to osjećaj koji sivo umiranje dana na pučini budi u čovjeku, manje je to strah od smrti koja vreba iz dubina što svakim časom sve više tamne. Dugo nad njima NB 3 šara bijele brazde, već se je obiknula posada da dolazi brodom pod neprijateljske garnizone i blizu okupatorskih baterija, a navika sigurno i čvrsto lomi svaki osje-

Flotila Kvarnerskog pomorskog sastava pred Zadrom u danima teških borbi

čaj straha. Umor, teška borba sa snom koji napada i hoće svoje sili nas da svu energiju upregnemo ka jednom: ostati budni, posmatrati svoj sektor, izdržati... izdržati i ovu noć.

Već sedmicama se posada »Jadran-a« nada odmoru, jer već dugo noćima redomice plovimo, nekad prateći konvoj, nekad samostalno na razne točke obale. Odmor ne uslijedi, ali nada ostaje, ponavlja se silna i neuništiva. Tako prolazi zima 1944. sa svojim dugim, hladnim noćima. Zadataka je mnogo, a flotila naoružanih brodova mala, pa kad poneki brod ispade iz stroja znamo da ćemo ploviti i za njega.

Samo u remontu praktički uslijedi odmor. Tad bi mogli spavati danima. Tad na malom viškom škeru ni Jakomin nije bio ovako šutljiv. Pričao je o svom rodnom kraju koji dugo nije vidio. Rodom je iz Trsta, a došao je u NOVJ iz naše baze u Italiji Monopolija, kamo se je kao Slovenac prijavio poslije kapitulacije Italije. Malen, prijatna lica sa kojeg je rijetko silazio osmijeh bio je omiljen od drugova koje je rado znao nasmiјati. Služio je kao artiljerac na italijanskim razaračima. U bazi, pričao je, bojali smo se oficira, a ovi su na pučini strepili od nas. Tamo je vladao zakon osвете za podvale u bazi i često je znao oficir letjeti preko ograde.

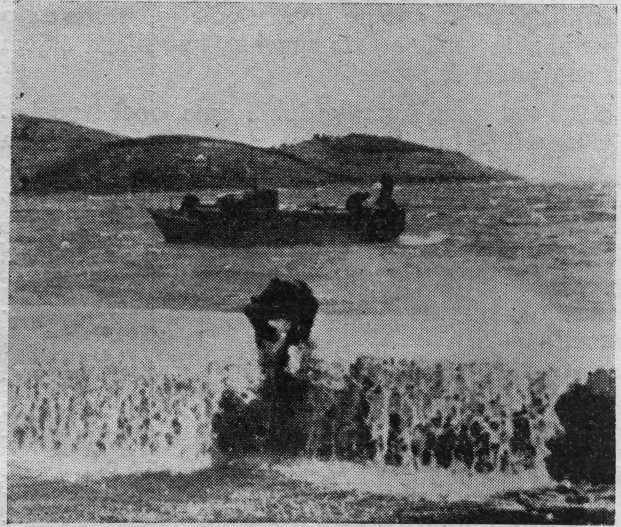
Jakomin se polako privikavao na nove odnose i drugarstvo, koje je našao na našim bro-

dovima. Polako je postajao od njega bolji čovjek i od spretnog zabušanta kakvog je stvorila italijanska kraljevska mornarica kalio se polako dobar i omiljen drug.

Horizont je već sasvim crn i vidljivost je smanjena na nekoliko stotina metara. Uprtih očiju u pučinu slušamo ujednačenu lupu našeg motora. »Jadran« vozi 9 čvorova, ali moramo prevaliti preko 90, a u zoru stići ćemo na određište. Kurs nije mogao voditi pravo na Kornatska vrata radi njemačkih baterija i patrolnih jedinica duž obale, zato plovimo otvorenom pučinom, da bi se poslije okreta u desno najbrže domogli Kornatskih vratiju.

Noć je hladna iako je vjetra malo, kroz šinjel, ipak štipa studen. Oči postaju neposlušne, kapci sve teži i kad ih već ne mogu zadržati, energičan dodir druga Ive opominje me da se mora izdržati, jer proći će i ova noć, koja se čini proketo duga.

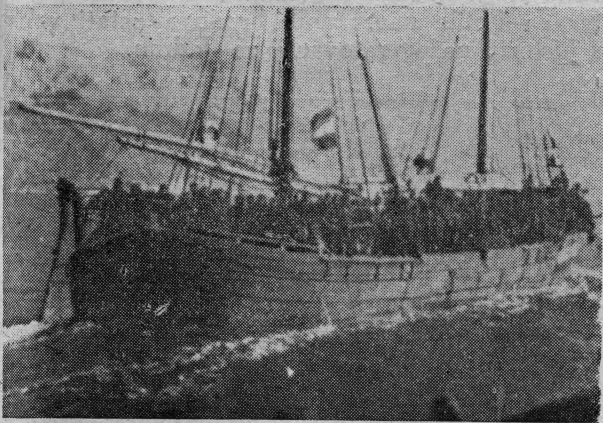
Još je tamno, kad pravimo okret i uzimamo sjeverni kurs na Kornatska vrata. Mjesec nije prijatelj u ovom području, a i večeras ga nema. Crta horizonta je nepomična, patrolni brodovi su prošli... ili će proći. Sve cijevi prate skupa s očima nišandija horizont, a elementi na njima su već postavljeni na granicu vidljivosti.

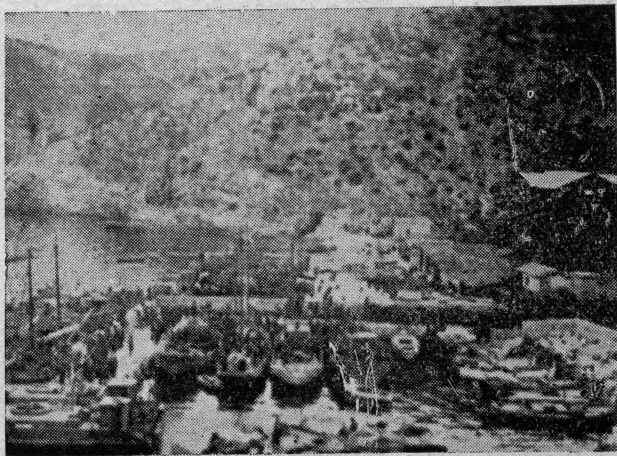
Patrolni čamac nakon obavljenog zadatka uplovljava u Vis

Prolazeći pored Tajerskih Sestrica primjećujemo da se već dani. Uplovljavamo u pustu uvalicu na Dugom Otoku. Na njenom dnu tri ribarske kućice pokrivene pločama bijelim, kao i krš koji ih okružuje. Iz jedne od njih izlazi dvoje ljudi, od kojih jedan polu-uniformisan i naoružan, dok je drugi u civilnom kaputu. Oboje nose partizanke, zacijelo odbornici ili terenski radnici. To nas već čeka »veza«.

Komandant NB 3 Tih Vilović bira podesan vez. Kraj nije podesan za maskiranje broda, golet, tek poneki bor i nešto grmlja. Nema mjesta oklijevanju i odluka brzo pada. Vez je uzet i brod je maskiran granjem. Sad su sve cijevi okrenute nebu, očekujemo avione.

Jedan od prvih desantnih brodova za vrijeme NOB

Priprema desanta na Istru

Nije dugo prošlo i dobili smo posjet. Dva lovca su se strelovitom brzinom ustremili na nas. Upravo kad je trebala pasti komanda za vatru, primjetili smo na krilima engleske oznake. I »Spitfajeri« su primjetili tko smo pa su napravivši kratak luk nad našim brodom nastavili patrolu. Dan je polako odmicao, a samo mali dio posade mogao je na smjene da dva časa odspava. Imam muku da probudim svoju smjenu, starog Antu, pijan od sna ne shvaća gdje je i samo zato jer minutu kasnije sam spavam, kao klada čujem samo početak psovki.

Pred sam sumrak dobili smo opet posjet. Ovaj put je to bila »Roda«, sporo se je ta »stara gospoda« približavala žalosno brekćući. Na krilima je nosila oznaku Pavelićeve »nezavisne«. Otjerana je prvim rafalima ni ne pokušavši da se bolje približi. Ipak ovo je ponukalo da se požuri s ukrcajem zbijega, jer je bilo vjerojatno, da će pilot obavijestiti najbliži garnizon o našoj prisutnosti.

Grupe zbijega predvođene odbornicima, počele su stizati. Već ih je preko stotinu, a još se spuštaju sa goleti. Zavežalji, torbe na leđima, velike ispaćene oči žena, male začuđene oči djece, mračni ozbiljni pogledi staraca. Muškaraca nema, barem onih zdravih, odraslih. Začuđuje i zadivljuje disciplina, šutnja i mir ovog naroda, koji je osuđen na tako dalek put, iako na to nije navikao, jer generacije ljudi ovog otoka rađaju se i umiru na njemu, a da mnogi, osobito žene, ni ne vide drugi otok a kamoli grad.

Dok sam posmatrao ovo ukrcavanje u općem mnoštvu primjetio sam dvoje, koji su se lagano približavali. Još mlađa, ali vidljivo ispaćena i izmršavljena žena, držala je za ruku dječaka od oko 9 godina. Ozbiljno i tužno gledala je ta žena u naš brod. Misli li na nuža, koji se negdje u Lici bori, dok ona ide čak u Afriku, za koju zna samo da je nedokučivo daleko i da sunce mnogo jače grije. Iz tamnih duboko usađenih očiju vidi se koliko može majka proklinjati rat i okupaciju. Kako li će podnositi samo ovaj njen dječak to žarko sunce i pijesak El Shatt-ske pustinje. Tad sam čuo dječaka kako govori majci, pokazujući na

naš brod: »Vidi, kakove već brodove partizani imaju, kako je velik naš brod«. Rekao je to s osjećajem divljenja i ponosa, bila je to najdraža nagrada posadi »Jadrana«, koja se je pripremala za novi noćni marš, još jednu noć pod oružjem na moru . . . još jednu.

Brod je bio krcat izbjeglica. Neki su ostojali cijeli put, a na višku obalu su izlazili polumrtvi, ali zadovoljni — samo dalje od okupatorskih koljača i palikuća. Digli smo vez i natrag istom rutom. Dječak je dobio mjesto na mom krevetu skupa s još nekolicinom sličnih, i kreveti ostalih bili su krcati ne izuzimajući ni komandantov. Kakvi su izgledali u Visu, kad smo mrtvi od umora padali na njih, ne treba ni opisivati. Vjetro je bilo ovaj put dosta, pravo jugo. Ima to i prednosti, buka motora se manje čuje. Marš je prošao bez neželjenih susreta, sreća je uvijek prijatelj drskosti, izgleda i našeg broda.

Sunce je već davno izašlo nad slobodnim Visom, kad smo uplovili u njega. Jako jugo smanjilo nam je brzinu. Dječak je iskrcavši se još dugo posmatrao »Jadran«, uvečer se je ukrcavao na veliki transporter, koji će ih odvesti za Bari. Mali putnik izgubio se je u mnoštvu, koje je stiglo sa okupiranog teritorija. Skupa sa drugovima žurio sam na brod. Čekala nas je nova noćna vožnja.

* * *

Mnogo je bura prošlo Kornatima od tih dana. NB 3 »Jadran« dočekao je dan, kad je ušao u slobodni Trst. Jakomin ga nije vidio, poginuo je na NB 11 »Crvenoj zvijezdi«, kad je naišla na minu. Onaj mali dječak, možda je već otrešit mornar na jednom od naših razarača, na velikom brodu, onom pravom, čeličnom, kakvih sada ima naša mornarica. Možda već ribari na svojim slobodnim otocima, ali ma gdje bio siguran sam, da se sjeća naše drvene flote i »velikog« partizanskog broda, koji ga je preveo na Vis.

Bili su to mali brodovi, ti naši NB, ali će u sjećaju ostati veliki, jer je velik narod, čiji su mornari i ribari znali da se tako žestoko bore s onim, što su imali i oteli. Zato će imena NB 4 »Topčider«, NB 7 »Enare«, NB 8 »Kornat«, NB 11 »Crvena zvijezda« i NB 3 »Jadran« kao i drugih veterana flotile naoružanih brodova ostati velika u historiji našeg ratovanja za Jadran.

Teški radovi oko vađenja potopljenih brodova